

ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА РІВНІВ РОЗВИНЕНOSTІ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ОФІЦЕРІВ ОРГАНІВ ВИХОВНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

У статті представлено результати констатувального етапу педагогічного експерименту з розвитку фахової компетентності молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України.

Ключові слова: фахова компетентність, система підвищення кваліфікації, педагогічний експеримент.

В статье представлены результаты констатирующего этапа педагогического эксперимента по развитию профессиональной компетентности младших офицеров органов воспитательной и социально-психологической работы Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, система повышения квалификации, педагогический эксперимент.

The paper presents the results of the primary stage teaching experiment with professional competence of junior officers of educational and socio-psychological work of the Armed Forces of Ukraine.

Key words: professional competence, system of further training, educational experiment.

Постановка проблеми. Аналіз сучасного стану формування військового фахівця виявляє низку проблемних аспектів, які пов'язані із важливим протиріччям розвитку фахової компетентності молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи, що полягає у тому, що курсант не може повною мірою розвинути свої фахові якості поза реальним полем військової діяльності, до якої він реально і в повному обсязі залучиться лише після закінчення ВВНЗ. Це обґрунтовує думку про те, що сформований під час навчання у ВВНЗ рівень фахової компетентності майбутнього військового фахівця є лише передумовою її розвитку в умовах реальної військової служби.

Головною суперечністю процесу розвитку фахової компетентності молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи є суперечність між вимогами до практичної діяльності випускників в умовах мирного та воєнного часу і можливостями моделювання цієї діяльності у навчально-виховному процесі. Саме система підвищення кваліфікації військових фахівців дозволяє їм постійно поповнювати свій запас професійних знань, умінь і навичок, набувати нових професійних якостей і загалом формувати новий рівень фахової компетентності.

Особлива актуальність зазначеної суперечності, гостра потреба у підвищенні якості підготовки військових фахівців, надання їй практичної спрямованості й пов'язана з цим необхідність наукового обґрунтованого аналізу системи підвищення кваліфікації офіцерів органів виховної та соціально-

психологічної роботи та можливостей цієї системи щодо формування фахової компетентності офіцерів потребує наукового обґрунтування педагогічних умов і технології цього процесу, зважаючи як на специфіку військово-професійної діяльності офіцерів молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи, так і на специфіку системи підвищення кваліфікації у цій галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіка професійної діяльності молодших офіцерів соціально-психологічної служби України розкрита у наукових працях О.С. Автушенка, А.Л. Папікяна, В.С. Муляви, В.Ф. Смолянко, І.І. Тищенко та ін. Система підвищення кваліфікації фахівців різної сфери знайшла своє відображення у численних наукових працях педагогів та психологів (С. Даниленко, А. Коваленко, В. Алещенко, О. Андрюшин, Ю. Венкович, М. Корольчук, В. Лазарєв та ін.). Професійна підготовка та розвиток фахової компетентності військових фахівців представлено у науковому доробку А. Андрєєва, А. Барабанщикова, В. Вдовюка, В. Герасимова, В. Давидова та ін.

Однак проблема визначення рівнів розвитку фахової компетентності молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи вивчена не досить повно. Тому **метою статті** є представлення результатів констатувального етапу педагогічного експерименту з розвитку фахової компетентності молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи.

Питання педагогіки

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати констатувального етапу педагогічного експерименту дали змогу виявити актуальний стан розвитку фахової компетентності офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи.

Мотиваційний компонент фахової компетентності молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України в системі підвищення кваліфікації ми розглядали як сукупність цінностей, потреб, мотивів офіцерів на досягнення успіху у військово-психологічній сфері, професійному розвитку та кар'єрному зростанні. Для виявлення його актуального рівня розвитку у досліджуваних обох групах нами застосовувалися опитувальник «Карта самооцінки готовності молодших офіцерів соціально-психологічної служби до професійного зростання та підвищення кваліфікації» і тест «Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса».

Отримані усереднені результати дослідження на констатувальному етапі педагогічного експерименту представлені у таблиці 1 та на рис. 1, де ЕГ – це експериментальна група досліджуваних офіцерів, КГ – контрольна група.

Таким чином, усереднені показники обох груп досліджуваних характеризуються середнім рівнем розвиненості мотиваційного компонента фахової компетентності, однак розподіл відповідей за шкалами дозволяє прослідкувати певні тенденції, а саме: низький рівень мотивації офіцерів до послуговування науковою професійно-орієнтованою літературою, що на нашу думку, може відобразитися на невідповідному сучасним запитам рівні педагогічної роботи з військовослужбовцями; відсутність розуміння взаємозв'язку між системою підвищення кваліфікації та професійним і кар'єрним зростанням, що призводить до знецінення та формалізації системи спеціальної післядипломної підготовки; значне переваження потреб у професійному зростанні, що може характеризуватися підміною цінностей офіцерів та зовнішньою (а не внутрішньою) мотивацією професійної діяльності та зниженням ефективності праці. Характер розподілу результатів дослідження за окремими шкалами представлено на рис. 1, де порядкові номери шкал (від 1 до 9) відповідають зазначеним у опитувальнику характеристикам з табл. 1.

Таблиця 1.

Рівень розвиненості мотиваційного компоненту фахової компетентності досліджуваних офіцерів на констатувальному етапі педагогічного експерименту

№ з/п	Показники мотиваційного компоненту	Середній бал	
		ЕГ	КГ
1	Постійне прагнення до самовдосконалення	3,15	3,18
2	Професійний інтерес до наукової літератури з проблем психологічного забезпечення військ	2,90	2,85
3	Спрямованість на оволодіння ефективним досвідом професійної діяльності колег	3,28	3,16
4	Професійно значимі потреби кар'єрного зростання	4,02	3,95
5	Позитивне ставлення до професійної діяльності	3,18	3,23
6	Отримання задоволення від виконаної роботи	3,40	3,25
7	Можливість підняття свого статусу засобами підвищення кваліфікації	2,98	3,03
8	Ціннісне ставлення до військової служби	3,12	3,04
9	Наявність потреби у визнанні	3,46	3,40
Середній бал		3,28	3,23

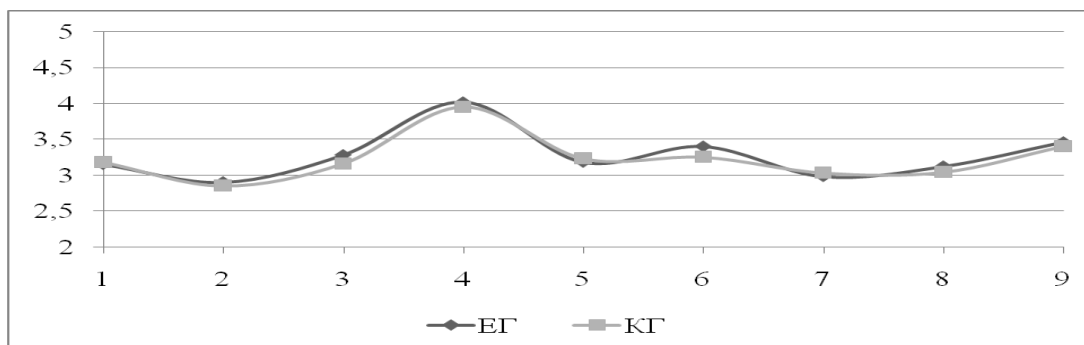

Рис. 1. Характер розподілу досліджуваних офіцерів за показниками ціннісно-мотиваційного компоненту фахової компетентності

Питання педагогіки

Як видно з рис. 1, значимої різниці між розподілами показників ЕГ і КГ немає; отримані дані переважно містяться у діапазоні від 3 до 3,5 балів, що відповідає середньому рівню розвитку досліджуваної характеристики.

Наступним досліджуваним компонентом фахової компетенції молодших

офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи визначаємо діагностичну компетенцію (як відображення когнітивного і діяльнісного компонентів досліджуваної структури), актуальний рівень розвитку якої на констатувальному етапі експерименту представлено у табл. 2.

Таблиця 2.

Рівень розвиненості діагностичної компетенції фахової компетентності досліджуваних офіцерів на констатувальному етапі педагогічного експерименту

№ з/п	Характеристики знань, умінь і навичок	Середній бал	
		ЕГ	КГ
1	Уміння визначати міжособистісні статуси військовослужбовців	4,06	4,10
2	Уміння виявляти причини виникнення соціально-психологічних проблем військовослужбовців	3,37	3,41
3	Здійснення професійно-психологічного відбору кандидатів на службу у військах	2,97	2,99
4	Визначення психологічних причин конфліктних ситуацій та емоційних зривів у військовослужбовців	3,11	3,08
5	Вивчення соціально-психологічного клімату в військових колективах	3,93	3,91
6	Готовність до проведення поглибленого психологічного вивчення кандидатів на керівні посади	2,89	2,88
7	Володіння спостережливістю та здатністю зрозуміти військовослужбовців	3,24	3,31
8	Проведення військово-психологічних досліджень з ефективного виконання службово-бойових завдань	3,07	3,03
9	Виявлення у особового складу ознак девіантної поведінки	3,12	3,13
Середній бал		3,31	3,32

Середні показники рівня сформованості діагностичної компетенції обох груп досліджуваних відповідають середньому рівню фахової компетенції (3,31 бали для ЕГ і 3,32 – для КГ), однак виявлено шкали, за якими офіцери оцінюють свої діагностичні знання, уміння та навички переважно як незадовільні. А саме: здійснення професійно-психологічного відбору кандидатів на службу у військах (середнє значення – 2,98 бали), проведення поглибленого

психологічного вивчення кандидатів на керівні посади (середнє значення – 2,885 бали). Провідну причину окресленого явища ми вбачаємо у відсутності у молодших офіцерів досвіду практичної діяльності у зазначених напрямках, що також може характеризувати їх відносно невисокий службовий статус і ступінь недовіри керівництва до соціально-психологічної служби. Різниця у досліджуваних показниках зображена на рис. 2.

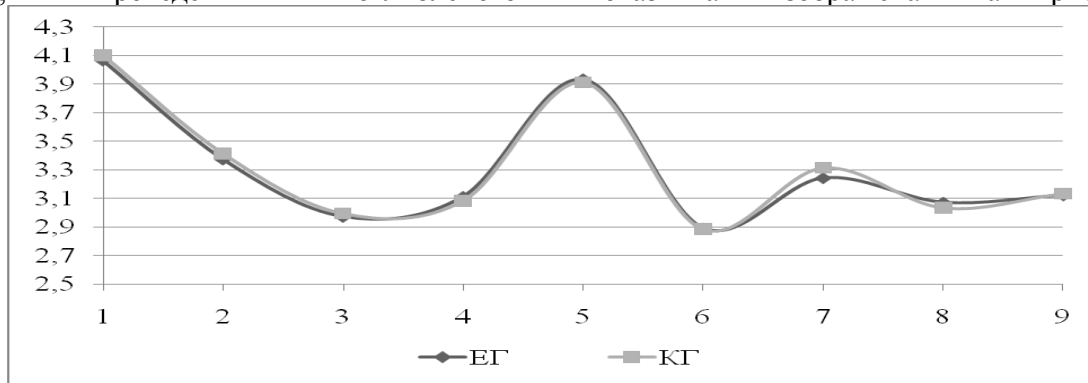

Рис. 2. Характер розподілу офіцерів за показниками діагностичної компетенції, де 1 ... 9 – номери показників з табл. 3.

З рис. 2 видно, що отримані результати значно коливаються залежно від шкали опитування. Тобто середні оцінки мало характеризують рівень розвитку діагностичної компетенції офіцерів загалом,

для подальшої роботи важливо виділити основні проблемні моменти та ситуації досягнення успіху досліджуваних у практичній діяльності. Так, максимальні показники отримані за шкалою №1 –

Питання педагогіки

визначення міжособистісного статусу військовослужбовців і шкалою №5 – вивчення соціально-психологічного клімату військових колективів. Таким чином, питання діагностики специфіки міжособистісної комунікації для офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи не складають труднощів, на відміну від інших. Ми пояснюємо це тісним зв'язком окреслених питань з курсом соціальної і педагогічної психології, тобто базовою вищою освітою офіцерів. Інші шкали,

навпаки, вимагають діагностичного інструментарію такої вузько спеціальної дисципліни як військова психологія, і тому викликають труднощі. Таким чином, необхідно звернути увагу на підготовку та забезпечення офіцерів саме таким психодіагностичним інструментарієм.

Організаційна компетенція характеризує рівень організаційних та управлінських знань, умінь та навичок офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи, які відображені у табл. 3.

Таблиця 3.

Рівень розвиненості організаційного компоненту фахової компетентності досліджуваних офіцерів на констатувальному етапі педагогічного експерименту

№ з/п	Характеристики знань, умінь і навичок	Середній бал	
		ЕГ	КГ
1	Знання про передовий досвід організації ефективної психологічної роботи у військах	2,95	2,91
2	Знання нормативно-правової бази психологічної роботи	3,96	4,02
3	Вміння формулювати цілі та завдання військово-психологічної діяльності	3,88	3,87
4	Навички розробляти плани та документацію психологічної роботи у військах	4,25	4,29
5	Робота з підвищення престижу військової діяльності серед населення	2,57	2,43
6	Вміння визначати оптимальні засоби та ефективні методи психологічної роботи у військовому підрозділі	3,13	3,02
7	Вироблення пропозицій керівництву щодо підтримання здорового й керованого морально-психологічного стану особового складу	3,56	3,58
8	Вміння згуртовувати людей, які функціонують в одній структурі	2,97	3,05
Середній бал		3,41	3,40

Загалом, середні діагностовані у ході дослідження показники організаційної компетенції офіцерів вищі, ніж ціннісно-мотиваційної і діагностичної (3,41 бали у ЕГ і 3,40 бали – у КГ). Однак, виходячи із кількісних результатів констатувального етапу експерименту, можна стверджувати, що значні

труднощі для офіцерів становлять такі види роботи, як: вміння згуртовувати людей, які функціонують в одній структурі, робота з підвищення престижу військової діяльності серед населення, знання про передовий досвід організації ефективної психологічної роботи у військах (див. рис. 3).

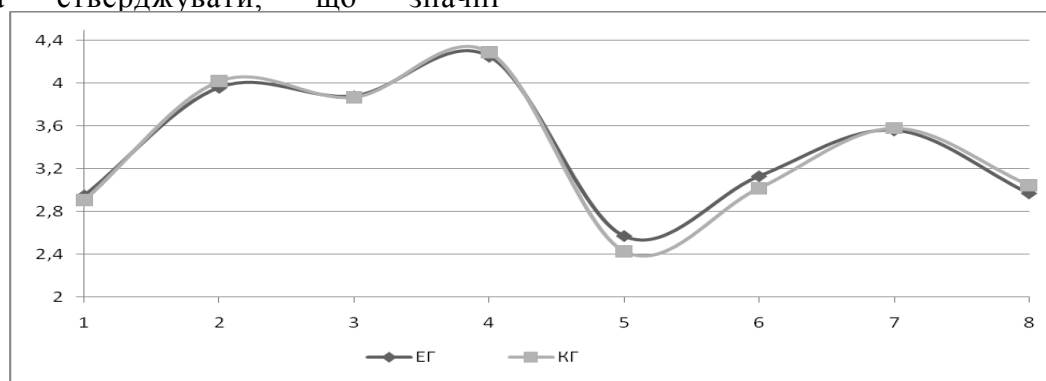

Рис. 3. Характер розподілу досліджуваних офіцерів за показниками організаційної компетенції, де 1 ... 8 – номери показників з табл. 4.

При цьому достатньо на високому рівні досліджувані офіцери оцінюють сформованість таких характеристик, як знання нормативно-правової бази психологічної роботи і навички розробляти плани та документацію психологічної роботи у

військах. Зазначені напрямки роботи визначаються, на нашу думку, репродуктивним, нетворчим характером практичної діяльності, тому у процесі післядипломної підготовки необхідно звернути увагу на розвиток творчого

Питання педагогіки

потенціалу офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи.

Корекційно-реабілітаційна компетенція є відображенням досвіду зміни та відновлення

негативних явищ у середовищі військовослужбовців, отримані у ході опитування результати представлено у табл. 4 і на рис. 4.

Таблиця 4.

Рівень розвиненості корекційно-реабілітаційного компоненту фахової компетентності досліджуваних офіцерів на констатувальному етапі педагогічного експерименту

№ з/п	Характеристики знань, умінь і навичок	Середній бал	
		ЕГ	КГ
1	Психологічний аналіз причин та умов травматизму в середовищі військовослужбовців	2,91	3,02
2	Навички психологічного консультування	3,87	3,79
3	Психологічний супровід процесу адаптації військовослужбовців до нових умов службово-бойової діяльності	3,95	3,88
4	Навчання військовослужбовців психологічно-обґрунтованій тактиці забезпечення особистої безпеки при виконанні службових завдань	3,03	3,02
5	Надання психологічної допомоги військовослужбовцям після їх перебування в екстремальних ситуаціях	3,85	3,89
6	Участь у службових розслідуваннях надзвичайних подій	3,42	3,51
7	Запровадження психологічних прийомів професійного спілкування під час здійснення службово-бойової діяльності	2,79	2,85
8	Упровадження в діяльність військовослужбовців психологічних технологій нейтралізації негативного впливу	2,80	2,75
9	Корекція проявів девіантної поведінки	3,67	3,84
Середній бал		3,37	3,39

До найбільш проблемних для них видів корекційно-реабілітаційної роботи офіцери органів виховної та соціально-психологічної роботи віднесли психологічний аналіз причин та умов травматизму в середовищі військовослужбовців, запровадження психологічних прийомів професійного спілкування під час здійснення службово-

бойової діяльності, запровадження в діяльність військовослужбовців психологічних технологій нейтралізації негативного впливу (див. рис. 4). ми пояснюємо це складним характером явищ, які мають як психологічну, так і військову детермінанти.

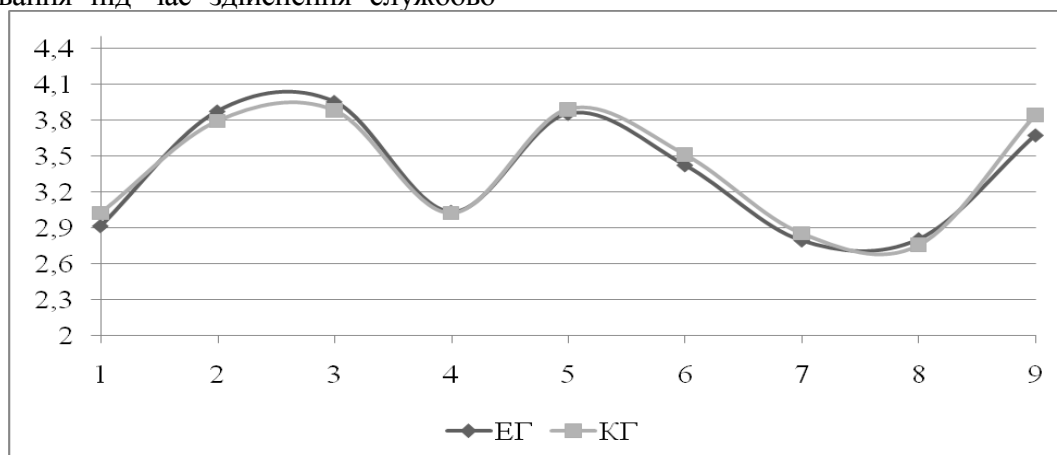

Рис. 4. Характер розподілу досліджуваних офіцерів за показниками корекційно-реабілітаційної компетенції, де 1 ... 9 – номери показників з табл. 4.

Взагалі, жоден з показників корекційно-реабілітаційної компетенції молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи не досягнув високого рівня за оцінкою досліджуваних. Тобто у процесі підвищення кваліфікації необхідно звернути особливу увагу на формування корекційних і реабілітаційних умінь слухачів.

Профілактична компетенція характеризує ефективність діяльності офіцерів, спрямованої на попередження відхилень у поведінці та свідомості військовослужбовців, результати опитування щодо рівня її розвитку представлено у табл. 5.

Рівень розвиненості профілактичного компоненту фахової компетентності досліджуваних офіцерів на констатувальному етапі педагогічного експерименту

№ з/п	Характеристики знань, умінь і навичок	Середній бал	
		ЕГ	КГ
1	Вміння створювати мотивацію військовослужбовців до ефективної діяльності	3,32	3,28
2	Формування у військовослужбовців професійно важливих психологічних якостей	3,76	3,81
3	Попередження виникнення соціально-психологічної та особистісної дезадаптації військовослужбовців	2,95	3,01
4	Знання психологічних і організаційних правил та способів розв'язання конфліктів.	3,74	3,82
5	Розвиток у військовослужбовців особистої дисциплінованості, культури спілкування та чуйного ставлення до людей	3,26	3,19
Середній бал		3,41	3,42

Як видно з отриманих кількісних результатів проведеного дослідження, представлених у табл. 5, рівень профілактичних знань, умінь і навичок офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи відповідає середньому рівню обґрунтованої класифікації (3,41 бали для ЕГ і 3,42 бали – для досліджуваних КГ). Однак цікавим є виявлений факт, що найнижчі результати отримані за шкалою «Попередження виникнення соціально-психологічної та особистісної дезадаптації військовослужбовців», яка є безпосереднім завданням діяльності офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи. Ми пояснюємо це з неможливістю технологізувати вказаний напрямок роботи,

оскільки він не є, на нашу думку, «усередненим» або «узагальненим» – тобто детермінується значною кількістю суб'єктивних факторів та особистісних чинників; робота у цьому напрямку може мати лише індивідуальний характер. Однак, при побудові технології підготовки молодших офіцерів до роботи за даним напрямком у системі підвищення кваліфікації необхідно продумати механізм індивідуального консультування фахівців, які зіштовхуються з подібними випадками у роботі.

Найвищу обізнаність досліджувані продемонстрували за шкалами №2 і №4, динаміка розподілу відповідей представлена на рис. 5.

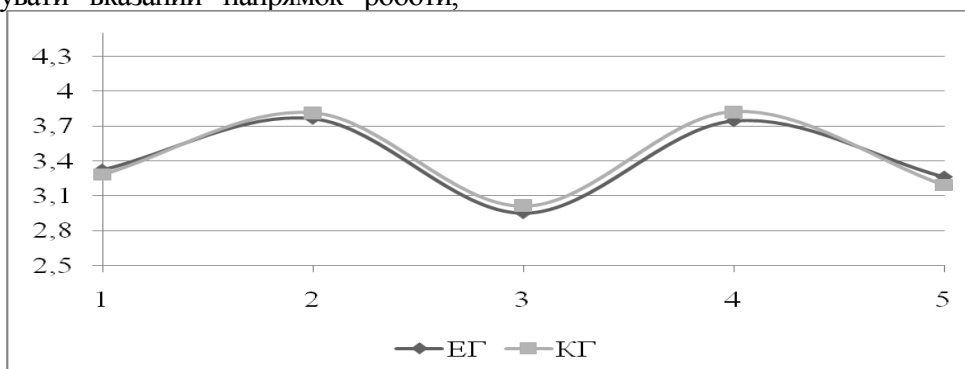

Рис. 5. Характер розподілу досліджуваних офіцерів за показниками профілактичної компетенції, де 1 ... 5 – номери показників з табл. 6.

Педагогічну компетенцію ми трактуємо як сукупність педагогічних знань, умінь, навичок та особистісної спрямованості на їх використання. Вона, на нашу думку, тісно пов'язана із професійною підготовленістю молодших офіцерів, оскільки у їх посадових обов'язках психологічна і педагогічна діяльність мають нерозривний характер, а успішність роботи пов'язана з виконанням обох зазначених напрямків діяльності. Педагогічна компетенція пов'язує у собі дві базові педагогічні категорії – навчання і виховання та є передумовою формування

фахової компетенції молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи. Крім того, педагогічна компетенція потребує сформованості глибоких знань та умінь у різних її галузях – загальній педагогіці, професійній педагогіці, військовій педагогіці, педагогічній психології, соціальній педагогіці.

У табл. 6 представлено рівень розвиненості педагогічної компетенції досліджуваних офіцерів КГ та ЕГ на констатувальному етапі педагогічного експерименту.

Рівень розвиненості педагогічного компоненту фахової компетентності досліджуваних офіцерів на констатувальному етапі педагогічного експерименту

№ з/п	Характеристики знань, умінь і навичок	Середній бал	
		ЕГ	КГ
1	Знання основ сучасних концепцій навчання і виховання	2,57	2,61
2	Вміння навчати керівників нижчої ланки формувати колектив	3,02	3,15
3	Психолого-педагогічна просвіта офіцерів	3,25	3,20
4	Знання активних форм і методів навчання і виховання військовослужбовців.	3,42	3,31
5	Вміння організовувати заняття з використанням активних методів навчання.	3,19	3,06
6	Володіння власною методикою виховного впливу на особистість військовослужбовця та особовий склад підрозділу.	3,72	3,66
Середній бал		3,20	3,17

Варто зауважити, що отримані показники рівня розвиненості педагогічної компетенції є найнижчими у структурі фахової компетентності (середній бал розвитку – 3,20 для ЕГ і 3,17 для КГ). Найбільші бали при дослідженні отримано за шкалою №4, до яких молодші офіцери першочергово відносять соціально-

психологічні тренінги та інтерактивні методи навчання. Однак, на нашу думку, потребує поглиблення знань офіцерів і за цією шкалою також шляхом ознайомлення їх з інноваційними формами та методами – наприклад, геокешингом, Open Space, кейс-навчанням, тощо.

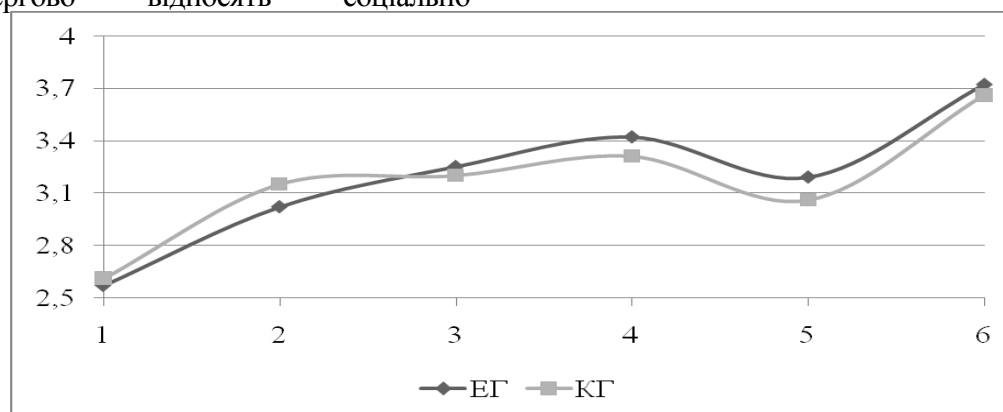

Рис. 6. Характер розподілу досліджуваних офіцерів за показниками педагогічної компетенції, де 1 ... 6 – номери показників з табл. 6.

Низький рівень розвитку педагогічної компетенції спостерігається у таких видах роботи, як знання основ сучасних концепцій навчання і виховання, вміння навчати керівників нижчої ланки формувати колектив, вміння організовувати заняття з використанням активних методів навчання.

Рефлексивний компонент фахової компетентності молодших офіцерів визначає рівень усвідомлення власних переваг і недоліків у професійній діяльності, наявність причинно-наслідкового зв'язку між умовами та результатами професійних дій, відповідне формулювання завдань подальшого професійного та особистісного зростання.

У табл. 7 продемонстровано результати самооцінки молодших офіцерів контрольної та експериментальної груп за досліджуваним компонентом. У ході дослідження було виявлено, що найбільшу трудність для них

складає регулярний моніторинг результатів професійної діяльності. Ми пов'язуємо це з відсутністю узагальноної системи індикаторів для проведення такого моніторингу та несформованістю у військовій сфері умов для його систематичного проведення. Найбільших результатів досліджувані демонструють при оцінці відповідальності за прийняті рішення та результати своєї службової діяльності й постійному самоконтролі. Це, на нашу думку, не є найбільш сприятливими показниками для психологічної атмосфери під час несення служби, оскільки їх надмірне використання може призводити до психологічного тиску та емоційного вигорання військовослужбовців та опосередковано впливати на психологічну атмосферу у військовому підрозділі.

Рівень розвиненості рефлексивного компоненту фахової компетентності досліджуваних офіцерів на констатувальному етапі педагогічного експерименту

№ з/п	Характеристики особистості	Середній бал	
		ЕГ	КГ
1	Відповідальність за прийняті рішення та результат своєї службової діяльності	4,02	3,89
2	Постійний самоконтроль	3,66	3,71
3	Уміння правильно орієнтуватися в середовищі	3,20	3,19
4	Регулярний самомоніторинг результатів професійної діяльності	2,98	3,02
5	Співвіднесення власних особистісних рис та професійного успіху	3,12	3,27
6	Відстеження досягнення цілей особистісного і професійного розвитку	3,04	3,01
Середній бал		3,34	3,35

Висновки. Таким чином, загальним тенденціями при проведенні констатувального етапу педагогічного експерименту були визначені такі положення: змінний нелінійний характер розподілу оцінки показників у межах однієї компетенції; наявність труднощів, пов'язаних із проєкцією загальної психологічної діяльності на вузьку спеціальну сферу роботи з військовослужбовцями; відсутність знань про сучасні наукові

дослідження військової педагогіки; переважно номінальний і декларативний характер професійної діяльності молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи.

Інтеграція отриманих показників розвитку компетенцій у фахову компетентність молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи дозволила отримати такі результати (див. табл. 8).

Таблиця 8.

Рівень розвиненості фахової компетентності досліджуваних офіцерів на констатувальному етапі педагогічного експерименту

№ з/п	Рівні розвитку фахової компетентності	ЕГ		КГ	
		а.в.	%	а.в.	%
1	Високий	6	11,32	8	13,56
2	Середній	34	64,15	39	66,10
3	Низький	13	24,53	12	20,34
Всього		53	100	59	100

Таким чином, переважна частина досліджуваних офіцерів обох груп мають середній рівень розвиненості фахової компетентності. Це зумовлено наявністю у них практичного досвіду діяльності, базової вищої освіти та спрямованістю на професійне зростання (64,15% офіцерів ЕГ і 66,10% - у КГ). Однак, для особистісного і кар'єрного зростання, а також забезпечення ефективної діяльності органів виховної та соціально-психологічної роботи у середовищі військовослужбовців цього недостатньо. Окрім того, кожний п'ятий респондент характеризується низьким рівнем розвитку фахової компетентності (24,53% досліджуваних ЕГ і 20,34% досліджуваних КГ).

Високим рівнем розвитку фахової компетентності на констатувальному етапі

педагогічного експерименту володіють 11,32% молодших офіцерів експериментальної групи і 13,56% досліджуваних контрольної групи. Такий розподіл вимагає організації педагогічних перетворень у системі підвищення кваліфікації офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи, що складає сутність формування етапу експерименту.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з проведенням формування етапу оцінки рівня розвитку фахової компетентності молодших офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи Збройних Сил України у процес підвищення кваліфікації.

Література

1. Кубіцький С.О. Розвиток мотивації курсантів / С.О.Кубіцький, О.В.Вознюк // Вісник Національної академії оборони України. – 2006. - №2. – С.75-79.
2. Мась Н.М. Дослідження факторів формування професійної компетентності майбутніх військових психологів / Н.М.Мась // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки. – 2009. - №22. – С.49-53.
3. Методи педагогічних досліджень // Бібліотека он-лайн [Електронний ресурс] – Київ, МОН, 2007. – Режим доступу: <http://www.readbookz.com/book/172/5401.html>.
4. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс: учебник [для студ. пед. вузов]; в 2 кн. / И. П. Подласый. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 2 : Процесс воспитания. – 256 с.